

„Lucid fără suferință”: Gabriel Dimisianu

Pe Gabriel Dimisianu l-am văzut întotdeauna ca pe un critic linear, inofertant în surprize, cu opinii juste, însă, accentuez, previzibile, dansator corect în horele meselor rotunde. În jurnalul *Oameni și cărți**, foarte original subintitulat *Jurnal de Memorii*, Gabriel Dimisianu se dovedește un scriitor autentic, cu o sensibilitate nu doar nostalgică, de atribuit vârstei, dar și cu un umor ieșit din comun: o voce de optzecist tânăr se aude în schița memorialist-jurnalistică *O întâmplare cu Ștefan Bănuțescu* (1996), proză condusă cu meșteșug peste înregistrarea mecanică a faptelor. Există fapte, rânduri care se reiau din nevoia de coerență sau din intersectarea unor portrete care trebuie reluate pornind de la un nucleu epic (faptic, anecdotic, comun).

Toate portretele au relief: *Măinile lui George Ivașcu* și cel consecutiv, *Un jurnalist de altădată: Nicolae Velea*, sunt colorate basoreliefuri în mișcare, mai bine (nu neapărat de bine) nu putea nimeni să scrie despre acești oameni și scriitori. G. Dimisianu împlinște și memorialistic menirea de făcător de dreptate a criticului.

După ce repune în drepturi estetice poezia lui Tiberiu Utan, G. Dimisianu scrie emoționat despre cum T.U. lua apă-rarea prietenului său Marcel Mihalaș, pe care îl încadrase la „Gazeta literară”, al cărei redactor-șef era (T.U.).

„Eu tăceam, cu o mină probabil neîncredătoare. E un om minunat, reluă Utan, cu un accent de însuflețire pe care nu i-l mai sesizasem vreodată, și dă-mi voie, continuă el, să fac o profeție: voi îl veți îndrăgi cel mai mult, *va fi prietenul vostru*. Se împlini întocmai profeția bunului Utan, a cărui umbră o întâlnește acum pe a prietenului nostru și al său, plecat și el dintre noi prea devreme” (1994).

S-ar putea degaja o idee aproximativă din portretele schițate de G. Dimisianu: că oamenii de calitate sunt scriitori de calitate. Fals, fals, fals. Autorul se ocupă exclusiv de scriitori realizați. Că ei sunt, coincidență, persoane cumsecade, oameni drepți sau cel puțin interesați, minunat. Dar Dimisianu poate fi intransigent, când povestește peripeția bietului mituitor (rural? cred că da! provincial? precis) care îi cerșește cu un pet de vin o recenzie, apasă măcar cu autoritate pe clapa maro a unei realități de aceeași culoare.

Pentru lucruri care altfel ar fi rămas (!) disipate în fumul cafelelor, cum sunt prețioasele amintiri „Din tinerețea lui

Sorin Titel”, trebuie să îi fim recunoscători memorialistului. Totul este interesant și *util* literaturii române și cititorilor ei, nivelul de interes depinzând, hai să-i spunem neo, de receptor.

Sigur că înscrierea portretelor presupune și istorie literară și istorie literară dependentă de istoria propriu-zisă, ca în *O mărturie*, în care Geo Bogza, de atâtea ori blamat ulterior pentru obediență, l-a înfruntat pe Ceaușescu. Este vorba despre o poezie de Leonid Dimov, „unde, chipurile, ar fi fost evocată Fecioara Maria”. Nu citez decât replica lui Geo Bogza, după o furioasă izbucnire a Ciuruitului: „Așa ceva nu se cuvenea să spuneti, tovarășe Ceaușescu, așa ceva am auzit de prea multe ori în anii 1950!”

Dincolo de asta, anecdotică are un rol secundar. Plasarea în timp și spațiu, în istorie și geografie, este mai importantă decât însăși relevanța estetică a celor evocați cu duioșie amestecată cu amărăciune de cele mai multe ori, pentru că de cele mai multe ori se vorbește de dispăruți.

Respectul meu față de Gabriel Dimisianu decurge din refuzul pentru structuralism și termenii justificatori. Explicarea unei opere literare nu înseamnă povestire, nici echilibrată terminologică. G.D. este un impresionist. Că o fi de tip lovinescian, să zicem; paradigmatic, ca trecut, el aparține tipului de critic Pompiliu Constantinescu.

Emoționant, ștergând orice pată de cerneală căzută între ei în trecut, este portretul lui Valeriu Cristea. Dimisianu a intuit, dincolo de hărnicia lui Valeriu Cristea, o scânteie de geniu; cred, de asemenea, că tot ce a scris este relizibil, admirabil. Iată fraza finală: „Un mare om al timpului nostru a plecat dintre noi, *un neîntrecut scriitor* (s.n., M.D.) și critic (1999)”. Gabriel Dimisianu știe perfect ce scrie: fără să se considere un așa-zis critic-artist, el scrie curajos despre autorul *Dicționarului personajelor lui Dostoievski*, cele de mai sus, accentuând pe scriitor.

Nu este un liric, dar știe să aprecieze până la iubire pe Cezar Baltag și Nichita Stănescu. După lectură, te despartă greu de o carte ca aceasta, de această carte. Valeriu Cristea este o altă mare figură a criticii românești – greu de uitat. Numai una dintre ele. Impresia de bogăție a acestei literaturi se cuvenea să fie valorificată de memoriile exegetice, foarte selective, ale lui Dimisianu, care ne aduce la liniștitoare realitate: există!

Cred că Gabriel Dimisianu este un om fericit, trăind o viață întreagă din ceea ce cunoaște și iubește mai mult, literatura.

Preocuparea, priceperea sa au ca țintă specializată (nerestrictiv) proza. Aici, competențele sale sunt aproape imposibil de atacat.

La Dimisianu, lizibilitatea nu este vulgarizare. Nu are ticul pasional și strategic de a povesti romanele. De fapt, mă tem că acest obicei aparține prozatorilor refuțați cărora cariera, oricât de strălucită, le-a oferit consolarea criticii literare. Bănuiți unde, cât de sus bat.

În vremuri în care prietenii între literați au fost rare (dar când nu au fost așa? poate la *Junimea*) și fragile rău de tot, din cauze de invidie, divergențe politice, amori frustrate și câte altele, Gabriel Dimisianu a cunoscut din plin avantajele și căderile prieteniei, fără să facă parte din vreo altă tabără decât cea a bunului-simț.

Talentul de povestitor pare a fi o genă a brăilenilor atât de amestecați, alogeni cu gustul exoticalui, harnici, boemi, roman-

tici totodată. Criticul îi face mult bine povestitorului și portretistului Dimisianu, nu îl lasă să cadă în parade lexicale, nici în pasta metaforei, fără rost în proză, doar poate în cea barocă a concitadinului Fănuș Neagu.

Gabriel Dimisianu este o prezență benefică în critica română, un autor serios, liniștit, sensibil fără nevroze, atât cât este nevoie.

Jurnalul de Memorii stă alături de *Jurnalul* lui Mircea Zăciu, fără țăfna și partizanatul marelui ardelean, e drept și fără bogăția de detalii din culisele vieții literare notate de Zăciu.

* Gabriel Dimisianu, *Oameni și cărți*, București, Editura Cartea Românească, 2008, 384 p.